

3. *Linnaea* L. – zimozel

Linnaea LINNAEUS Sp. Pl. 631, 1753. – Syn.: *Obolaria* O. KUNTZE Rev. Gen. Pl. 1:275, 1891.

Lit.: GRAEBNER P. (1901): Die Gattung *Linnaea* (einschl. *Abelia*). Bot. Jb. 29:120–145. – WITTRÖCK V. B. (1907): *Linnaea borealis* L. en mangsformig art. Acta Horti Berg. 4, no 7. – GIGER E. (1913): *Linnaea borealis* L., eine monographische Studie. Beih. Bot. Cbl. 30/II:1–78. – SUZA J. et ŠMARDÁ J. (1935): K výskytu *Linnaea borealis* L. na půdě československých Karpat. Příroda, Brno 28:264–265. – KLÁŠTERSKÝ I. (1956): *Linnaea borealis* L. v jihozápadních Čechách. Preslia 28:78–79. – ČEROVSKÝ J. (1992): Zimozel severní. Rostliny z československé červené knihy. Živa 40:152–153.

Nízký vzdyzelený poléhavý keřík se vstřícnými, jednoduchými, celistvými, drobnými listy bez palistů. Květenství chudokvětý stopkatý vidlan. Květy pravidelné, oboupohlavné, stopkaté, nicí; kalich 5cípý, koruna zvonkovitá až nálevkovitě zvonkovitá s 5 poněkud nestejnými cípy, nejčastěji bílá až narůžovělá; tyčinky 4, dvoumocné, prašníky introrzní; semeník spodní, kulovitý, 3pouzdrý, avšak pouze 1 pouzdro s jedním fertilmím vajíčkem, zbývající 2 pouzdra s několika sterilními vajíčky; čnělka dlouhá s 3laločnou bliznou. Plod žlutavá, jednosemenná nažka obalená 2 zvětšenými listenci. – Pouze 1 druh rozšířený v chladnějších oblastech s. polokoule. – Entomogam.

1. *Linnaea borealis* L. – zimozel severní

Tab. 114/1

Linnaea borealis LINNAEUS Sp. Pl. 631, 1753.

Exsikáty: TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 677b. – Extra fines: BAENITZ Herb. Dendrol., no 412. – BAENITZ Herb. Eur., no 6106. – BRAUN-BLANQUET Fl. Raet. Exs., no 288, 289. – MAGNIER Fl. Selecta Exs., no 2209. – Pl. Polon. Exs., no 157. – Rel. Maill., no 331, 1180, 1181. – SCHULTZ Herb. Norm., no 813.

Keřík s plazivým až 4 m dl., tenkým (1–3 mm silným), jemně chlupatým až hustě žláznatě chlupatým, zeleným, později hnědavým, často kořenujícím, na konci zpravidla vystoupavým stonkem s postranními krátkými, 2–20 cm dl., přímými nebo vystoupavými, sterilními nebo fertilmími postranními větvemi. Hlavní kořen chabý, málo větvený, později často odumřelý. Čepel listů šir. až okrouhle vejčitá, vzácněji podlouhle vejčitá, (4–)7–12 (–18) mm dl., (4–)6–10 (–15) mm šir., na vrcholu tupě špičatá až zaokrouhlená, na bázi šir. klínovitá až slabě zaokrouhlená s 1–2 (–3) mělkými pilovitými zuby na každé straně, ± kožovitá, na svrchní straně tmavozelená, lysá až roztr. chlupatá, na spodní straně světle až modrozelená, lysá nebo zejména na žilkách krátce chlupatá; řapík krátký, 1–3 (–4) mm dl., brvitý. Květy v chudokvětých, 1–2 (–8) květých, stopkatých vidlanech (bez středového květu) na koncích postranních větví; stopky květenství 3–8 cm dl., žláznatě chlupaté se 2 kopinatými, asi 2 mm dl. listeny. Květy nicí, vonící po vanilce, stopky květní 1–2 cm dl., žláznatě chlupaté se 2 protistojnými, asi 1 mm dl. listenci, které se za plodu zvětšují a svou bází často srůstají se semeníkem. Kalich s 5 jen na bázi srostlými, úzce kopinatými, 2,5–3,0 (–4,0) dl., na líci žláznatě chlupatými, na rubu a na okraji krátce štětinatě chlupatými, za zralosti zpravidla opadavými cípy; koruna nálevkovitá až zvonkovitá, (6–)7–10 mm dl., 6–7 mm v průměru, pravidelná až slabě souměrná, s 5 mírně odlišnými cípy, 2 cípy míří zpravidla nahoru a 3 dolů, bílá, růžová, vz. až fialově zbarvená, často s čárkovitými až nepravidelnými žlu-

tavými nebo červenavými skvrnami, korunní trubka delší než korunní cípy, uvnitř chlupatá; tyčinky 4, dvoumocné, kratší než koruna. Nažky vejcovité, zašpičatělé, 2,5–3,0 mm dl., žlutavé, žláznatě chlupaté, obalené 2 zvětšenými listenci. VI–VIII. Hkf.

$2n = 32$ (extra fines)

Variabilita: Proměnlivost se projevuje ve tvaru a zbarvení listů, délce větví, ale především v barvě květů. WITTRÖCK (1907) rozlišuje jen na území Švédska 140 forem a řadu subforem založených zejména na zbarvení květů. Jednotlivé odchylky (podobně je tomu i z jiných oblastí Evropy) mají nanejvýše hodnotu formy.

Ekologie a cenologie: Rašeliniště, podmáčené smrčiny, porosty kosodřeviny. Roste nejčastěji ve společenstvech tříd *Vaccinio-Picetea* a *Oxycocco-Sphagnetum* na vlhkých, živinami chudých, kyselých, rašelinných půdách. Zajímavé jsou výskyt na mechatých skalních blocích zarostlých borůvkami.

Rozšíření v ČR: Kdysi v Jizerských horách a Krkonoších. Údaje z Jeseníků a okolí Moravské Třebové jsou pochybné. Stejně tak zůstává neověřený výskyt v Plzeňské pahorkatině (fyt. o. 31) sz. od Přeštic, odkud jsou dochovány pouze fotografie tohoto druhu z roku 1920 (cf. KLÁŠTERSKÝ 1956). V současné době není znám žádný spolehlivý nálezy z území ČR (max.: Krkonoše, Kozí hřbet, 1 400 m; min.: Krkonoše, Dívčí lávky, 900 m).†

O: 92. Jiz. hory (Velká jizerská louka, Střední jizerský hřeben, Smrk – cf. PLOCEK, Sborn. Severočes. Muz. – Přír. Vědy 15:24, 1986, v současné době výskyt již nepravděpodobný), 93. Krk. (Kozí hřbet; důl Bílého Labe; Dívčí lávky; v poslední době výskyt neověřen, ale možnost znovuobjevení není vyloučena).

Celkové rozšíření: Arktická a boreální část s. polokoule (nevyskytuje se však na Islandě). V Evropě souvisle ve Skandinávii, Dánsku, s. Německu, Polsku, dále v Pobaltí, Finsku a s. oblastech Ruska, dále roste ve Skotsku, Alpách, Karpatech, Bělorusku a na Kavkaze. – Mapy: HEGI 6/1:247, 1914; HEGI, ed. 2, 6/2:52, 1966; Atlas Rozmieszc. Drzew Krzew. Polsce 5:map. 169, 1966; HULTÉN FA 1968:843; HULTÉN CP 1971:147; HULTÉN NE 1986:867; MEUSEL et al. 1992:430.

Tab. 114: 1 *Linnaea borealis*, 1a – list, 1b – kalich s pestíkem. – 2 *Dipelta floribunda*, kvetoucí větvíčka. – 3 *Kolkwitzia amabilis*, 3a – větvíčka s plody. – 4 *Symphoricarpos orbiculatus*, kvetoucí větvíčka, 4a – list z neplodné větve, 4b – květ, 4c – plodenství.

492 *Symphoricarpos*

